

Hur kan vi förstå Förintelsen?

Förintelsen är en av de historiska händelserna som kan vara svår att förstå. Hur kunde det ske och vilka komponenter krävs för att ett så fruktansvärt folkmord ska kunna ske? I den här källövningen ska du försöka svara på frågan: hur kunde Förintelsen ske? Nedan följer ett antal aspekter av Förintelsen som tillsammans ska kunna ge svar på frågan.

Antisemitisk propaganda och antisemitiska kommenterar från nazisterna

- **Citat från Adolf Hitler angående judar i hans bok Mein Kampf**

”Därför tror jag att jag handlar i enlighet med den allsmäktige skaparens vilja: genom att försvara mig mot juden kämpar jag för herrens verk”

”För ett rasrent folk som är medvetet om sitt blod ska aldrig förslavas av juden. I den här världen kommer han alltid vara herre över dårarna, enbart dårarna. Och han försöker systematiskt sänka rasstandarden genom en kontinuerlig förgiftning av individer.”

- **Tal från Hitler januari 1939**

”Idag står jag här som profet. Om de internationella judiska finansiärerna i och utanför Europa skulle lyckas med att kasta ut nationerna i ytterligare ett världskrig kommer resultatet inte bli bolsjeviseringen av jorden och därmed judarnas seger utan förintelsen av den judiska rasen i Europa.”

- **Tal från propagandaministern Joseph Goebbels 1943**

”Tyskland har i vilket fall som helst ingen avsikt att böja sig för det judiska hotet, utan snarare en avsikt att konfrontera det i sinom tid. Även om det då behövs en fullständig och radikal form av förin... (Goebbels byter ord) exkludering av judendomen”

- **Propagandabilder från Nazityskland** – Nazisterna använde en stor propagandamaskin för att skapa en bild av judiska befolkningen som ett hot mot Tyskland. Bland annat skapade man propagandafilmen Der Ewige Jude som skildrar judar som farliga och oönskade.

Rudolf Höss självbiografi

Rudolf Höss var kommandant i förintelselägret Auschwitz under andra världskriget (1940–1943, 1944–1945). 1940 upprättades lägret Auschwitz. Höss fick bli lägrets första kommandant (chef över lägret). Under hans tid som kommandant började man experimentera med olika metoder för att underlätta mördandet av fångarna. Höss ska själv ha varit inkluderad i detta initiativ. Efter att de allierande hade vunnit Andra världskriget 1945 gick Höss under jorden men tillfångatogs av brittiska trupper 1946 och dömdes till döden 1947. Under sin tid i fängelset skrev Höss en självbiografi vid namn Kommandanten i Auschwitz där han redogör för sin roll under Förintelsen. Nedan följer utdrag från självbiografien.

”Ända från början var jag helt uppfylld, ja besatt av min uppgift, mitt uppdrag. Alla svårigheter som uppstod eggade mig till fördubblade ansträngningar. Jag ville inte låta mig slås ner. Därtill var jag för ambitiös. Allt jag brydde mig om var mitt arbete.”

”När Hitler sommaren 1941 gav mig order att förbereda installationer i Auschwitz som kunde utföra massförintelse och personligen utföra denna massförintelse förstod jag inte dess omfattning eller konsekvenser. Det var verkligen en extraordinär order. Ändå tänkte jag att orsakerna bakom utrotningsprogrammet var rätta men jag reflekterade inte kring det i stunden. Jag hade fått en order och jag var tvungen att utföra den. Huruvida denna massutrotning av judar var nödvändig eller inte kunde jag inte bilda mig en uppfattning om eftersom jag saknade helhetsbilden.”

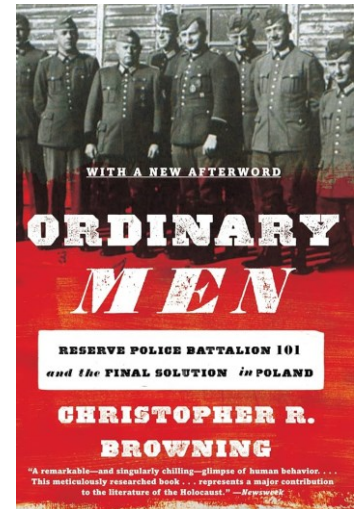
Rudolf Höss

”Under den perioden kom min lägerledare Karl Fritzsich till mig och frågade om jag kunde försöka avrätta människor med Zyklon B-gas. Fram till den tiden användes Zyklon B endast för att desinficera baracker som var fulla med insekter, loppor osv. Jag provade det på några dödsdömda i cellfängelset och det var så det utvecklades. Jag ville inte ha fler skjutningar så vi använde oss av gaskammare istället”

Helt vanliga män – Christopher Browning

1992 publicerade historikern Christopher Browning boken Helt vanliga män som handlar om reservbataljon 101 som bland annat begick en massaker på judar i den polska staden Josefow 1942. Det extraordinära med den här händelsen är att en stor majoritet dessa män som utförde det här dådet inte var medlemmar i nazistpartiet, de var inte soldater eftersom de var för gamla, många hade andra uttalade politiska åsikter (socialdemokrater och liberaler), kom från välbärgade hem och hade en tillbakadragen roll under kriget. De var aldrig vid fronten eller ens upplevde strid.

En tidig morgon blev de väckta och körda till staden Josefow där de fick en utförlig beskrivning av vad de skulle göra av kapten Trapp. Deras uppgift var att mörda alla judar de kunde finna i staden och de som försökte fly skulle skjutas i utkanterna till staden. Kapten Trapp sa även att om man inte ville vara med på den här uppgiften kunde man få ett annat uppdrag. Enbart runt 5% valde en annan uppgift. När dagen var slut hade reservbataljon 101 mördat runt 1500 judar, barn, kvinnor och gamla fanns bland de dödade. Drygt ett år efter massakern vid Josefow hade reservbataljon 101 ensamt mördat 80 000 judar i Polen. Hur kunde det här ske?

Pogromen i Jedwabne - 1941

En pogrom är ett blodigt upplopp mot en specifik folkgrupp, ofta associerad med judar. 1941 skedde det en pogrom i den polska staden Jedwabne. I tyskockuperade området skedde det ofta pogromer men det speciella med pogromen i Jedwabne är att lokalbefolkningen var de drivande i dödandet. Det var inte helt unikt men ofta var den tyska armén (Einsatzgruppen) med i pogromerna och dödandet. Nedan följer ett vittnesmål en överlevare från pogromen. Vittnesmålet är från 1945.

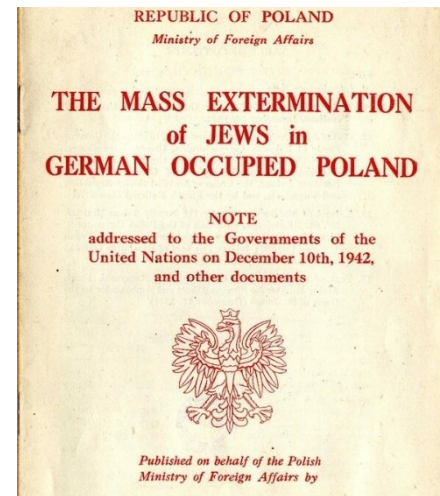
”När tyskarna föreslog att låta en familj per yrkesgrupp leva svarade den lokala snickaren Sleszinski att de hade nog med arbetskraft och att alla judar måste dödas. Karolek och alla andra höll med. De beslutade att föra alla judar till ett ställe och bränna dem. Sleszinski erbjöd sin lada för detta ändamål. När mötet avslutades började massakern. Lokala banditer beväpnade med sig med yxor, speciella käppar med spikar i änden och andra tortyrredskap. De drev ut judarna från sina hem och ut på gatorna. Som första brutala behandling valdes 75 friska och unga personer att bära iväg den stora Leninstatyn som ryssarna hade placerat i stadens centrum. Det var en mycket svår uppgift och de fick bära statyn samtidigt som de blev slagna. De tvingades också sjunga när de bar statyn till den anvisade platsen. Där skulle de gräva en grop för att begrava statyn. När de var klara slogs de ihjäl och slängdes i samma grop. Den andra grymma gärningen var att mördarna tvingade varje person att gräva gropar och begrava de som hade dött före honom. Därefter dödades de och begravdes en efter en.

Minnesmärke i Jedwabne

Polens exil-regering varnar om det som sker i Polen - 1943

1943 publicerar den polska exil-regeringen texten Massförintelsen av judar i det tyskockuperade Polen. Den innehåll utförliga beskrivningar av behandlingen som judar fick utstå i det ockuperade Polen. Texten innehåll tydliga beskrivningar och uppskattningar kring hur många som hade dött fram till 1943. Texten fick inte det genomslag som man kunde tänka sig trots att vi inte efterhand vet att det mesta i texten av sanningsenligt. Problemet som många historier har pekat på är att man inte kunde tro att nazisterna var kapabla att utföra det som stod i texten och blev därmed passiva. Andra menar att man inte kunde fokusera på massförintelsen av judar eftersom kriget mot Nazityskland var det som var prioriterat. Nedan följer utdrag från texten.

”Den faktiska processen av deportation (från ghyttot i Warszawa) genomfördes med skrämmande brutalitet. Vid ett utpekad tidslag varje dag kom den tyska polisen och spärrade av en sektion av hus, gick in bakvägen och sköt med deras vapen slumpmässigt som en signal för att alla skulle lämna sina hem och samlas på gården. Alla som försökte gömma sig eller fly blev skjutna på plats. Inget försök att hålla ihop familjerna gjordes. Fruar blev separerade från män och barn från sina föräldrar. De som uppfattades som svaga och odugliga skickades till kyrkogården för att mördas och bli begravna. Genomsnittligt utsattes 50–100 för den processen. Efter att alla hade samlats blev folket våldsamt packade i transportvagnar med 120 personer i varje vagn som hade utrymme för 40. Vagnarna blev sedan låsta och förseglade. Judarna led av syrebrist i vagnarna. Golvet var täckt av osläckt kalk och klor. Som vi nu vet var tågen menade att åka till tre destinationer – Treblinka, Belzec och Sobibor, som vilket enligt rapporterna beskrivs som förintelseläger. Metoden av transport är noga uttänkt för att transportera den största möjliga mängden judar. Enligt rapporterna blir de överlevande från resan vid ankomst avklädda nakna och dödade med varierande metoder som inkluderar gas och el. De döda skickas sedan till massgravar som grävts av maskiner.”

”Polens regering har meddelat de senaste nyheter kring massakern av judar i Polen. Utfört systematiskt av tyskockuperade myndigheter. Vi vill uppmärksamma detta för de allierade regeringarna och allmänheten i de allierade länderna. Antalet judar som har blivit mördade av tyskarna i Polen hittills sen september 1939 överstiger 1 000 000.”

Hannah Arent kommenterar rättegången i Jerusalem mot den ledande nazisten Adolf Eichmann 1961

1960 blev den högt uppsatta nazisten Adolf Eichmann tillfångatagen av israeliska underrättelsetjänsten Mossad i Argentina. Han togs till Israel och fick genomgå en rättegång där han dömdes till döden. På rättegången fanns filosofen Hannah Arent som kommenterade situationen och Eichmann i en bok: Den banala ondskan. Där beskriver hon bland annat vad hon tror drev Eichmann till att bli den logistiska hjärnan bakom Förintelsen. Nedan följer några utdrag från Arents bok.

”I det tredje riket förlorade ondskan sin särprägel som de flesta hittills hade känt igen den. Nazisterna omdefinierade det som en civil norm.”

”Den medlem av den nazistiska hierarkin som var mest begåvad av lösa samvetsproblem var Himmler. Han myntade slagord, som de berömda ledorden för S.S hämtat från ett Hitlertal från 1931. ”Min heder är min lojalitet” – Fraser som Eichmann kallade ”bevingade ord”

”Förutom en extraordinär flit med att uppnå sina egna personliga framsteg hade han inga motiv alls. Han insåg aldrig för att tala vardagsspråk, vad han gjorde. Det var ren tanklöshet – något som inte alls är identiskt med dumhet (...) Att en sådan avlägsenhet från verkligheten och sådan tanklöshet kan skapa mer förödelse än alla de onda instinkterna tillsammans som kanske är inneboende i människan – det var den stora läxan man kunde lära sig i Jerusalem.”

”Domstolen trodde inte på honom: enligt honom hade han aldrig varit en jude-hatare och han ville aldrig mörda någon. Hans skuld kom från hans lydnad och lydnaden var en dygd (en god egenskap). Hans dygd hade missbrukats av de nazistiska ledarna, han var inte en del av det ledande skiktet. Han var ett offer och menade att enbart ledarna skulle straffas.”

”Problemet med Eichmann var just att så många var som han, och att de varken var perversa eller sadistiska, att de var, och fortfarande är, fruktansvärt och skrämmande normala. Ur våra juridiska institutioners synvinkel och våra moraliska normer var denna normalitet mycket mer skrämmande än alla de grymheter de utförde.”

Frågor till utdragen

1. Försök identifiera de olika aspekterna av Förintelsen som respektive utdrag bidrar till
2. Vilken aspekt tycker du är viktigast för att förstå Förintelsen? Motivera.
3. Vilken av utdragen tycker du är viktigast att förstå för att kunna förstå Förintelsen som helhet? Motivera.
4. Använd så många utdrag som du kan för att besvara frågan: hur kunde Förintelsen ske?
5. Vilka andra slutsatser kan vi dra kring Förintelsen utifrån utdragen? Resonera fritt!